

מדינת ישראל
משרד החינוך

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: חורף תשפ"א, נבצרים
מספר השאלון: 009182

ספרות עברית וכללית

לבתי ספר דתיים

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעהיים.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.
פרק ראשון — סיפורת (מעשה חכמים וסיפור קצר)	— (20x1)	— 20 נקודות
פרק שני — יצירות מאת עגנון	— (30x1)	— 30 נקודות
פרק שלישי — קריאה מונחית	— (20x1)	— 20 נקודות
פרק רביעי — שירה (פיוט, שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, השירה העברית במאה ה-20)	— (15x2)	— 30 נקודות
סך הכול —	100 נקודות	
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) חובה לצרף למחברת הבחינה את הרשימה המודפסת של היצירות שנלמדו. (2) אין לחזור ולהדגים בתשובות שונות על פי אותה יצירה.

השאלות

פרק ראשון — סיפורת (מעשה חכמים וסיפור קצר) (20 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 1-2.

מעשה חכמים

1. קרא את מעשה החכמים על הלל הזקן שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

אמרו עליו על הלל הזקן, שְבַכְל יום ויום היה עושה ומשתכר בטרפֵּעִיק.
 חָצִיו היה נותן לשומר בית המדרש וחָצִיו לפרנסתו ולפרנסת אנשי ביתו.
 פעם אחת לא מצא להשתכר ולא הניחו שומר בית המדרש להכנס;
 עלה ונתלה וישב על פי ארבה, כדי שישמע דברי אלהים חיים מפי שמעיה ואבטליון.
 אמרו: אותו היום ערב שבת היה, ותקופת טבת היתה, וירד עליו שלג מן השמים.
 כשעלה עמוד השחר אמר לו שמעיה לאבטליון:
 אבטליון אחי, בכל יום הבית מאיר והיום אפל, שמא יום מעֵנן הוא?
 הציצו עיניהן וראו דמות אדם בארבה.
 עלו ומצאו עליו רום שלש אמות שלג.
 פרקוהו והרחיצוהו וסכוהו והושיבוהו כנגד המדורה.
 אמרו: ראוי זה לחלל עליו את השבת.

ממעשי חכמים רבים משתמעת ביקורת על תכונה אנושית או תופעה חברתית. הסבר והדגם את הביקורת המשתמעת ממעשה החכמים שלפניך. האם ביקורת זו רלוונטית להתנהגות האדם או התנהלות החברה בימינו? הסבר את דבריך.

סיפור קצר

2. כינורו של רוטשילד / אנטון צ'כוב

בדמותו של יעקב -ברונוז בא לידי ביטוי אחד הנושאים החוזרים ביצירתו של צ'כוב: קשיחותם של האנשים כלפי אלה שזקוקים להם. הסבר והדגם קביעה זו.

פרק שני — יצירות מאת עגנון (30 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 3-6.

יצירות מאת עגנון

3. תהלה

- קרא את הקטע שלפניך וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו:
- "ישבתי והבטתי עליה והקפתי בעיני כל קמט וכל חריץ שבפניה. כמה הרפתקאות עברו עליה. רגילה היא לומר שראתה דברים טובים וגם דברים טובים מהם."**
- א. כיצד אפשר לאפיין את דמותה של תהלה על פי ציטוט זה? בדברך התייחס לציטוט כולו (15 נקודות)
- ב. כיצד שניים מהמאפיינים שתיארת בסעיף א' מופיע במקום נוסף ביצירה? (15 נקודות)

4. והיה העקוב למישור:

- לפניך שני קטעים מהנובלה "והיה העקוב למישור": קטע א' לקוח מפתיחת הנובלה, וקטע ב' לקוח מסיומה. שני הקטעים מייצגים תפיסות עולם שונות ואף סותרות זו את זו.
- קרא את שני הקטעים, וענה על השאלה שאחריהם:
- קטע א': "...**"ברצות ה' לערער דרכי איש, מזלו יעוף חיש, והרבה שלוחים למקום, להוריד עד אשפות אביון"**.
- קטע ב': **"דעו בְּנֵי שהמפתחות מסורים בידי אדם ויש בזה סוד כמוס כי ממש בידי האדם נתונים הם המפתחות החיצוניים והמפתחות הפנימיים"**
- הסבירו את תפיסת העולם בכל אחד מהקטעים שקראתם, הדגימו והסבירו כיצד כל אחת מתפיסות עולם אלה באה לידי ביטוי בנובלה.

5. סיפור פשוט:

- א. ברומאן סיפור פשוט יש קונפליקט בין קבלת דין החברה לבין התקוממות נגדה. הסבר והדגם קביעה זו על פי דמותו של הירשל ועל פי דמות נוספת ברומאן. (24 נקודות)
- ב. אפשר לומר שקונפליקט זה מאפיין גם את האדם בימינו אלה. הסבר קביעה זו, והבא דוגמה אחת המשקפת קונפליקט זה בימינו. (6 נקודות)

6. תהילה / והיה עקוב למישור / סיפור פשוט:

- ביצירות ספרות רבות הגיבור עשוי לעבור חוויות שגורמות לשינוי באישיותו, בתפיסתו את החיים וביחס שלו לבני אדם אחרים. תאר כיצד הגיבור עובר חוויות כאלה ביצירה של עגנון שלמדת, ואת השפעותיהן על דמותו.

פרק שלישי — קריאה מונחית (20 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 7-8.

ניתן לענות על פי: **מישהו לרוץ איתו או אל תגע בזמיר או בואי הרוח** :

7. א. תאר שני אירועים מרכזיים בספר קריאה מונחית שלמדת. (10 נקודות)

ב. הסבר את תפקיד של כל אחד מהאירועים שתיארת בהתפתחות העלילה והדמויות (10 נקודות)

8. בחר בשתי דמויות מאחד בספר הקריאה המונחית שלמדת. בנוגע לכל אחת מהדמויות, כתוב אם חל

בה שינוי. הסבר את השינוי או הקיפאון (העדר שינוי אצל כל אחת מהדמויות). בסס את תשובתך על

התפתחות העלילה .

פרק רביעי — שירה (פיוט, שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, השירה העברית במאה ה־20)

(30 נקודות)

שים לב: בפרק זה (שאלות 9-16) עליך לענות על שתי שאלות:
על שאלה אחת משירת ימי הביניים או משירת ביאליק (שאלות 9-11) ועל שאלה אחת מן השירה העברית במאה ה־20 (שאלות 12-16).
(לכל שאלה — 15 נקודות; סך הכול — 30 נקודות)

פיוט, שירת ימי הביניים, שירת ביאליק

ענה על אחת מן השאלות 9-11

שירת ימי הביניים

9. קרא את השיר שלפניך וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו:

הבא מבול / ר' יהודה הלוי

הבא מבול וְשֵׁם תִּבְל חֲרָבָה? / וְאֵין לָרְאוֹת פְּנֵי אֶרֶץ חֲרָבָה,
וְאֵין אָדָם וְאֵין חַיָּה וְאֵין עוֹף- / הַסֵּף הַכֵּל וְשָׁכְבוּ מַעֲצָבָה?
וּבְרָאוֹת הַר וְשׁוֹחָה לִי מְנוּחָה, / וְאֶרֶץ הָעֲרָבָה לִי עֲרָבָה.
וְאֲשָׁגִיחַ לְכָל עֶבֶר- / וְאֵין כָּל, / אֲבָל מִיָּם וְשָׁמַיִם וְתִבְהָ,
וְלִזְיָתָן בְּהִרְתִּיחוֹ מְצוּלָה, / וְאֶחָשֵׁב כִּי תִהְיוּ יָחֵשֵׁב לְשִׁיבָה.
וְלֵב הָיִם יִכְחַשׁ בְּאַנְיָה, / כִּאֲלוּ הֵיא בְּיַד הָיִם גִּנְבָה!
וְיָם יִזְעַף - וְנִפְשֵׁי תַעֲלֶז, / כִּי אֶלִּי מִקִּדְּשׁ אֱלֹהֶיהָ קִרְבָּה.

א. הסבר את הקשר בין הבית האחרון בשיר ובין השיר כולו (8 נקודות)

ב. בחר בשיר בשתי דרכי עיצוב שונות והסבר את תרומתן להדגשת המצב שהמשורר מצוי בו (7 נקודות)

10 . קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו

שְׁחִי לָאֵל / שלמה אבן-גבירול

שְׁחִי לָאֵל, יְחִידָה הַחֲכָמָה, / וְרוֹצִי לַעֲבֹד אוֹתוֹ בְּאֵימָה,
לְעוֹלָמָךְ פָּנִי לִילָךְ וַיּוֹמַךְ, / וְלָמָּה תִרְדָּפִי הַבֵּל וְלָמָּה?
מְשׁוּלָה אַתְּ בְּחִיּוֹתֶךָ לָאֵל חִי, / אֲשֶׁר נִעְלַם כְּמוֹ אֶתְּ נִעְלָמָה.
הֲלֹא אִם יוֹצֵרְךָ טָהוֹר וְנָקִי – / דְּעִי כִּי כֵן טָהוֹרָה אַתְּ וְתִמָּה.
חֲסִין יִשְׂאָ שְׁחָקִים עַל זָרְעוֹ – / כְּמוֹ תִשְׂאִי גּוֹיָה נֶאֱלָמָה.
זְמִירוֹת קִדְמִי, נִפְשִׁי, לְצוּרְךָ / אֲשֶׁר לֹא שָׁם דְּמוּתֶךָ בְּאֶדְמָה.
קִרְבִּי, בְּרָכוּ תְּמִיד לְצוּרְכֶם / אֲשֶׁר לִשְׁמוֹ תִּהְלֵל כָּל נִשְׁמָה!

א. בשיר "שחי לאל" באות לידי ביטוי החוויה הדתית והשקפת העולם של המשורר. הסבר והדגם קביעה זו. (9 נקודות)

ב. הבא מן השיר שניים מן המאפיינים של שירת ימי הביניים, והסבר אותם. (6 נקודות)

שירת ביאליק

11. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

הכניסיני תחת כנפך / חיים נחמן ביאליק

בית 1 הכניסיני תחת כנפך,

והי לי אם ואחות,

ויהי חיקך מקלט ראשי,

קרתפלותי הנדחות.

בית 2 ובצעת רחמים, בירחשמשות,

שחי ואגל לך סוד יסורי:

אומרים, יש בעולם נעורים —

היכן נעורי?

בית 3 ועוד רז אחד לך אתנודה:

נפשי נשרפה בלהבה;

אומרים, אהבה יש בעולם —

מהזאת אהבה?

בית 4 הכוכבים רמו אותי,

היה חלום — אך גם הוא עבר;

עתה אין לי כלום בעולם —

אין לי דבר.

בית 5 הכניסיני תחת כנפך,

והי לי אם ואחות,

ויהי חיקך מקלט ראשי,

קרתפלותי הנדחות.

האם לדעתך השיר "הכניסיני תחת כנפך", שבתוכו נשאלת השאלה: "מה זאת אהבה" הוא שיר אהבה? נמק והדגם את דבריך. בתשובתך התייחס לשני אמצעי עיצוב בשיר

השירה העברית במאה ה' 20

ענה על אחת מן השאלות 12-16

אדם מול בוראו

12. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

יושבי ביתך / איתמר יעוז-קסט

בית 1 בתוך ביתך

רציתי לשבת,

אך ביתך יושב בתוכי,

בית 2 ואולם

אני רק כעת הגעתי

לעת כי סוגרים כבר את השער

כמעשה לזרים בימיקדם

בתם קרבו המנחה,

בית 3 וכעת

אינני יודע

מה עלי לבקש?

בית 4 אם כן,

מה לי אבקש

בשעת בירערבים זו

לבד ממחשבות עלאודותיך,

בית 5 בעוד צלך

קרוב על גדימיני

ומטלטל בתוכי בית: בלי קירות, בלי חלונות ודלת.

א. כותרת השיר "יושבי ביתך" לקוחה מפסוק בפרק קמ"ד בתהילים: "אשרי יושבי ביתך עוד יחללוך סלה". (9 נקודות)

מדוע, לדעתך, הושמטה המילה "אשרי" מכותרת השיר? הדגם והסבר את דבריך מתוך השיר.

ב. הסבר מה משמעות הכותרת בשיר "נסוגה אל חצרות קדשך" (6 נקודות)

שירים בצל השואה

13. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

היער השחר או לאן נעלמו הילדים / אסתר אטינגר

היער השחר הוא זרק
עציו זקופים, ישרים כסרגלים
חפים מרבב.
לעתים אפֿשר לשמע אותם מרננים.

היער השחר הוא זרק מבחוץ
ושחר מבפנים.
מרבֿה קסמים,
פרות אדמים, פטריות,
אגדות, גמדים, מכשפות, פיות.
ילד וילדה תועים בתוכו.

היער השחר מסתיר
יותר ממה שהוא מגלה,
הן זה טיבו של יער,
מכסה לרעים ולטובים
והיא תהלתו —
ילד וילדה תועים בתוכו.

בחלפי על פניו, בין עציו הזקופים, הרמים
המרעישים בנימוס, אני שואלת לאן נעלמו
הילדים
והאם הפכו עורם חיתו יער?
ומי הוא זה שהסתתר בין הענפים
חופר מחלה בינות שרשים ושרכים
אוחז לב מפרפר, מקשיב
אל היררים.

א. השיר מתאר את היחס לשואה אחרי שהסתיימה. כיצד מעוצב יחס זה? הדגם והסבר את דבריך. (8

נקודות)

ב. גם השיר " **שתיקות** " (איתמר יעוז-קסט) מתייחס לשואה ממרחק הזמן. הסבר והדגם כיצד מעוצב

היחס לשואה בשיר זה. (7 נקודות)

זוגיות

14. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

כְּאֶשֶׁר הָיִיתָ פֹּה / זלדה

כְּאֶשֶׁר הָיִיתָ פֹּה

וּמִבְטָךְ הַחוּם מִגֵּן עָלִי

וּמִחֲשָׁבוֹתֵינוּ נוֹגְעוֹת

פָּתַעַ

כָּנָף אֶל כָּנָף.

כְּאֶשֶׁר הָיִיתָ עֹמְדִי

בְּתוֹךְ הַדְּבָרִים הַחוֹלְפִים

הָיוּ הַקִּירוֹת בְּגִירֵיבִית קְשִׁישִׁים

שֶׁסָּפְרוּ מַעֲשִׂיּוֹת עֲתִיקוֹת

בְּעָרֵב

כְּאֶשֶׁר שְׁתִּינוּ תָּה.

עֲכָשׁוּ הַקִּירוֹת אֵינָם מַחֲסֶה

הֵם הִסְתַּגְרוּ בְּשִׁתְּקָתָם

וְלֹא יִשְׁגִּיחוּ בְּנִפְלִי

עֲכָשׁוּ הַקִּירוֹת סִיד וְמָלֵט

יְסוֹד זָר

חֹמֶר לֹא עוֹנֶה כְּמִנֵּת.

א. וּמִחֲשָׁבוֹתֵינוּ נוֹגְעוֹת

פָּתַעַ

כָּנָף אֶל כָּנָף.

כיצד מעצבת מטאפורה זו את הקשר הזוגי? (8 נקודות)

ב. כיצד מעוצב הקשר הזוגי בשיר "פגישה חצי פגישה" (רחל)? (7 נקודות)

אדם וזהותו

15. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

רק על עצמי לספר ידעתי / רחל

רק על עצמי לספר ידעתי
 צר עולמי כעולם נמלה,
 גם משאי עמסתי כמוה
 רב וכבד מכתפי הדלה.

גם את דרכי – כדרךך אל צמרת–

דרך מכאוב ודרך עמל,
 יד ענקים זדונה ובוטחת,
 יד מתבדחת שקמה לאל.

כל ארחותי הליו והדמיע
 פחד טמיר מיד ענקים.

למה קראתם לי, חופי הפלא?
 למה כזבתם, אורות רחוקים?

א. הדימוי העצמי של המשוררת מעוצב בשיר באמצעות ההשוואה בינה ובין הנמלה. האם השוואה זו באה

לידי ביטוי גם בסיום השיר? נמק והדגם את דבריך. (9 נקודות)

ב. כיצד סיומו של השיר "אורן" (לאה גולדברג) פותר את הקונפליקט שמוצג במהלך השיר? (6 נקודות)

במשפחה

16. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

נֶסֶח / בן ציון תומר

בית 1 אָבִי בָּאֵבֶן אֶת חֲיִיו חֶקֶק.

אָנִי בְרוּחַ.

אָבִי רִהֵט בִּיתוֹ בְּצִבֵּעַ חֶסֶם וְחוּס וּבְמוֹצָק,

אָנִי בְּצִבֵּעַ כְּפוֹר וּבְרִהִיטִי נוֹצָה קָלִים מְרוּחַ.

בית 2 אָבִי נָשֵׁם עִם אֱלֹהִיו,

אָנִי עִם עֵיט.

אָבִי צִמַּח מִרְחוּבֵי

אָנִי אֶפְלוּ לֹא מִבֵּית.

בית 3 אָבִי שָׁתַק. לְבוֹ הָלֵם.

אָנִי הוֹלֵם. לְבִי שוֹתֵק.

בית 4 אָבִי כָּבַר מֵת. מִקֶּדֶשׁ מַעֲט לֹ: אָבֶן.

אָנִי עוֹד חַי וּמִקֶּדֶשׁ בְּרוּחַ.

מָה יִשְׁרָד עֵת אֶסְעֵר כְּתִבָּן?

בָּנִי אֶת שְׁמִי לֹא יִחַקֵּק עַל לוּחַ.

א. אָבִי נָשֵׁם עִם אֱלֹהִיו,

אָנִי עִם עֵיט

הסבר כיצד שורות אלה מעצבות את הניגוד בין הדובר לאביו. (8 נקודות)

ב. תאר את הניגוד בין הדובר- השר לאימו בשיר "וידוי הגדול" (אמנון שמוש) (7 נקודות)

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך